

SUNUŞ

Korku İmparatorluğu ve Irak

Neoliberal küreselleşmenin değişik boyutlarıyla yüz yüze olduğumuz “yakıcı” bir dönemden geçiyoruz. Bu, ayrıca kapitalizmin kadim “değerlerinin” üzerine yeni görüntüler ve kurumların inşa edilmeye çalışıldığı; kadim sistemin adeta “deri değiştirdiği” bir aşama. Yıpranan derinin soyulmaya yüz tuttuğu, ancak henüz yenisinin tamamen oluşmadığı kaos ve belirsizliklerle bezeli bu dönem, var olanın üzerine kesif bir sis perdesi örtmekte. İşte tam da bu nedenlerle kapitalizmin ve değişik boyutları ve veçheleriyle emperyalizmin ve/ya da imparatorluğun var olan tezahürünü yeniden yorumlamak çok önemli.

Kapitalizmin neoliberal küreselleşmesinin kendini hissettirdiği son yirmi yıl, teknolojik ve bilişsel alanlarda yapılan “devrimler”le şekillendi. Büyük bir korku kaynağı olarak kullanılan Sovyetler Birliği ve komünizm kabusunun tehdit olmaktan çıktığı 80’lerin sonundan itibaren, kapitalizm ve onun en güçlü önderlerinden devasa “askeri-sınai kompleksi” yle Amerika Birleşik Devletleri dünyadaki liderliğini ilan etti. Huntington’un “medeniyetler çatışması” teorisine Fukuyama’nın “tarihin sonu tezleri” kültürel ve sosyal çevrelerde alt yapıyı oluştururken, 1970’lerden beri ABD’deki yeni-muhafazakar kadro, “askeri-sınai kompleksin” içerisinde__içten içe kuvvetleniyordu¹. Neoliberalizmin ve Amerikan ulusunun kadim değerleri olarak lanse ettikleri serbest piyasa, özel mülkiyet ve “demokrasi” Amerikan milliyetçiliği ve dini değerlerle bezenip sunuluyordu. Tüm bu gelişmelere dünyanın ve ABD’nin ekonomisindeki son üç-dört yıl içinde girdiği daralmayı ve kriz emarelerini de eklemeyi ihmal etmemek gerekmektedir.

Öte yandan, uluslarüstü şirketlerin ve zenginler kulübü G8’lerin² bünyesinde buluşan sermaye baronları ve egemen devlet eliti, küreselleşmenin önündeki engelleri tek tek ortadan kaldırma stratejileri kapsamında oluşturulan DTÖ, Dünya Bankası, IMF gibi kurumlarda küresel güç birliği oluşturmuşlardı. Elbette ki, bu küresel arenada iktisadi alanda olmasa bile askeri alandaki etkisiyle ABD, tek süper güç olarak kendini gösteriyordu. Ancak şurası da bir gerçek ki, günümüzde ABD dahil hiçbir devlet küreselleşen kapitalizmin kontrolünü tek başına ele alıp yönetebilecek ekonomik güce sahip değil. Sermayenin çok uluslu-uluslarüstü gelişimi, sermaye birikim yasalarının iç mantığı gereği daha fazla kar elde etmenin her türlü “değerin” üstünde olan kutsallığı, kapitalizmin büyümek ya da ölmek arasındaki dinamiği nedeniyle, bu pek mümkün görünmüyor. Ancak bununla birlikte hiçbir ekonomik sistem, siyasal denetlenmenin ve geleceğe dair uzun dönemli stratejik bir vizyona sahip kurumsal yapılanmanın olmadığı bir ortamda işleyemez. Hele hele bu, insansız doğayı ve toplumu giderek daha hızlı ve fütursuzca yok eden ölüm yönsemeli bir iktisadi-sosyal düzense.

O yüzden bugün, Irak’ta olanları anlamak istiyorsak gözümüzü sadece 11 Eylül saldırılarına değil, onun ötesinde var olan dinamiklere çevirmeliyiz. Kapitalizmin emperyal dinamiği yayılcı bir dış politikayı gerekli kılmakta. Genellikle de bu dış politikanın ana meşrulaştırıcısı milliyetçi-şoven söylemle bezenmiş ilahi bir misyondur: medeniyetten uzak toplumları medenileştirip-özgürleştirme ülküsü. Böylelikle imparatorluğun iktisat ve siyasetine kültürel ve ideolojik kampanyalar da eşlik

¹ Bakınız Philip S. Golub, “Soğuk Savaştan Önleyici Savaşa- Bush Yönetiminin Siyasi ve ideolojik Kökenleri”, *Le Monde Diplomatique Türkiye*, 15 Mart-15 Nisan 2003, s. 34-36.s

² Bilindiği gibi G8 ülkeleri arasında Fransa, ABD, Almanya, Japonya, İtalya, Kanada, İngiltere ve Rusya bulunuyor.

eder³. “Özgürlük”, “demokrasi”, kalkınma ve elbette serbest piyasa aynı potada eritilip, Amerikan toplumunun ve küreselleşmenin kadim kurucu değerleri olarak “kutsanıp”, Amerikanlaştırılır. Bu aynı zamanda ABD’nin ulusal çıkarlarının da temel dökümüdür. Bu methiyeleri dünyanın ücra köşelerine dek nasıl olursa olsun götürme, oralardaki halkları “özgürleştirme” hedefi, sık sık dehşet verici insani kıyımların yaşandığı müdahaleleri ve işgalleri meşrulaştırır.

Dünya tarihi incelendiğinde, büyük devletlerin halklarını zapt-u rapt altına alıp, içte ve dışta yaptıkları insanlık dışı müdahaleleri sıradanlaştırmak için daima bir korku nesnesine başvurduklarını görüyoruz. Soğuk savaş döneminde ABD, komünizm korkusunu öne sürerek bugünkü muazzam askeri yok etme kapasitesine ulaştı. Ancak Sovyetler Birliği ve Doğu Bloğu ülkeleri tehdit olmaktan çıktıktan sonra da bu silahlanma projesi son bulmadı. 11 Eylül saldırısı ABD hükümetine bulunmaz bir fırsat bahşetti. Artık yeni düşmanı hedef gösterebilirdi. Dünyanın en güvenilir ülkesinde, “terörist”lerden uzakta korunaklı olarak yaşamlarını süren Amerikalıların bu “korku” dolu günleri, artık hiçbir yerin güvenli olmadığı gerçeğini beyinlerine kazıyordu. Bush yönetimi de 11 Eylül travmasının yarattığı korkuyu, savaş propagandasının esası olarak belirledi. Medyanın da ‘embedded’ (gömülü) muhabirleri sayesinde ABD’nin yanında savaşa katıldığı bir ortamda, başta islami terör, korkunun yeni ve ancak bir o kadarda muğlak bir adresiydi artık. Yurtseverlik ve milliyetçiliğin diz boyu yükseldiği günlük yaşam retoriğinde, savaş karşıtlarının ya da diğer muhaliflerin “kötü yurtseverler” ya da “hain”ler olarak damgalanmasıyla korku, gündelik hayatı teslim aldı. Bir cadı avı yaşıyordu. Bush hükümetinin dünyaya dayattığı “sürekli savaş” stratejisinden önce, ABD halkı tam bir sürekli savaşın haleti ruhiyesinde yaşatılıyordu. Bu durum, özgürlükler ve demokrasi ülkesi ABD’de pek çok özgürlüğü ve medeni hakkı gasp eden *yurtsever yasası*’nın çıkmasını dahi kolayca meşrulaştırdı. Dünya halklarına ‘demokrasi’ ve ‘özgürlük’ götürmeyi kendisine şiar edinmiş olan bir devlet, ‘güvenlik devleti siyaseti’ sayesinde demokrasi ve özgürlükleri cendereye alıyordu. ‘İmparatorluk’ çağının yükselen değeri; önce ‘güvenlik’, sonra ‘demokrasi’ olmuştu. İşte tam bu sosyo-psişik ortamda Bush ve yeni-muhafazakar elit, Afganistan’a müdahalenin devamı olarak Irak işgalini insanlığa dayattılar. Amerikan yaşam tarzına ve ulvi değerlerine yöneltilen her türlü saldırıya ve saldırı olasılığına karşı “ulusal çıkarlar” savunulmalıydı. Gerçekte ise Amerika’nın küresel hakimiyet tutkusu ve özellikle de zengin yer altı kaynaklarının bulunduğu bölgelerde hegemonyasını pekiştirme amacı güttüğü tüm çıplaklığıyla ortadaydı.

Askeri gücüyle her istediğini yapabilme hakkını kendinde gören, haklılığını “gücünden” alan ABD’nin uluslararası arenadaki yalnızlığının faturasını nasıl ödeyeceği ise hala bir muamma. Irak işgalinin istendiği gibi gerçekleşmemesi, savaş maliyetinin beklenenin üzerine daha şimdiden çıkışı, Amerika ekonomisinde yaşanan durgunluk ve işsizliğin önlenemeyen yükselişi, amaçlandığı gibi Irak petrolünün verimli olarak gasp edilip ekonomiye girdi olarak katkısını azaltan sabotajlar, işgal maliyetinin kitleler üzerine getireceği aşırı yük ve de her geçen gün artan ölü Amerikan askerleri gibi pek çok faktör Bush yönetiminin çıkmazının emarelerini oluşturuyor. Tüm bunlara AB, Çin, Rusya ve çok uluslu-ulusüstü sermaye çevrelerinin küresel kapitalist sistemin tek başlılığına olan muhalefeti ve çıkar çatışmasını eklerseniz tablo, ABD için pek de iç açıcı görünmemektedir.

Son yirmi yıldır fazlasıyla Amerikan idealizmi ve buna koşullu olarak da Amerikan hayranlığı ve aleyhtarlığı söylemleriyle yaşıyoruz. Sovyet sisteminin resmen çökmesinden bu yana dünya lideri

---

³ Bakınız Max Fraad Wolff- Richard D. Wolff, “Çelişen çıkarlar : Irak kavşağı”, *Birikim*, Ekim 2003, sayı 174, s.43-48.

Amerikanın kudretli, kudretli olduğu kadar da “haklı” olan sosyal, ekonomik, kültürel ve politik müdahaleleriyle dünyayı belirlediği fikri ile kuşatılmaktayız. Bu durum, bir yandan Amerika’ya karşı muhalefet ederken, diğer yandan sahip olduğu kudrete hayranlığı besleyebiliyor. Her kapıyı açan, her müdahaleyi meşrulaştıran bu güç, insanları ‘tapınma emperyalizmi’ ile ‘Amerika emperyalizmi’ arasında sallandırıyor. Hal böyle olunca küreselleşme karşıtlığı bir solukta anti-Amerikan mücadeleye indirgeniyor. Antiemperyalizm maskesi altında ister “sol” ister sağ olsun ulusalcı-milliyetçi hareketler, şovenizmi göklere çıkaran yabancı düşmanlığı ve otoriter söylemlerle ortaya çıkıyor.

Evet doğru, ABD eliti ve sermaye baronları yaşadığımız zorbalık çağının baş müsebbipleridir. Ancak sadece ABD’ye yapılacak vurgu; küreselleşen kapitalizmi, devlet-sermaye baronlarının çıkarlarının birlikteliğini ve dinamiklerini algılamamızı zayıflatacaktır.

John Berger’in dediği gibi; “Kitleleri hüküm altına alan bir zorbalık çağının en karanlık günlerini yaşıyoruz. Dünyanın her yerinde acı var. Yegane erdem kar tutkusu olduğu bu düzenin en etkili aracı ise medya. Bir an önce bizden çaldığı sözcükleri geri almalıyız. Yoksa bize tek bir sözcük kalacak: Utanç.”⁴

İnsan hakları, demokrasi, adalet ve özgürlük gibi insanlığın erdemlerini muktedirlerin zindanlarından kurtarıp bu kavramları gündelik hayata nakşedebilmek, daha yaşanabilir bir dünya kurabilmek için; alternatif küreselleşme / küreselleşme karşıtı hareket, hareketlerin hareketi olmaya adaydır. Daha doğrusu buna mecburdur.

Bu sayıda, ağırlıklı olarak, küreselleşme karşıtı/alternatif küreselleşme hareketi ve Dünya Sosyal Forumunun potansiyelleri ve kısıtlılıkları-handikapları üzerinde durmaya çalıştık.

Reha Alpay, yazısında “Küreselleşmenin temel karakteristiği, baştan beri kapitalizmin sermaye birikimini ve sömürüyü artırmaya yönelik bir sömürgeleştirme politikası olmuştur” diyor ve teknolojik ve bilgi ağırlıklı sermaye birikiminin gelişimiyle küreselleşmeyi analiz edip; küreselleşme karşıtı hareketin içindeki potansiyele ve kısıtlılıklara vurgu yapıp ekliyor: “Sosyal forum örgütlenmeleri küreselleşme karşıtı hareketin içinden çıkmıştır. Ancak aynı zamanda bir hareketler hareketi olan bu hareketin reformcu kesimleri tarafından ve yukarıdan aşağıya bir örgütlenme ile yaratılmıştır.”

Emet Değirmenci, Küreselleşmenin kadına ne getirdiğini soruyor?ve ekliyor...” Günümüzün modern silahlarla yapılan savaşlarında ve öncesinde cinsel taciz, kadına yöneltilen ikinci silahtır. Her savaşta ırza geçme; etnik temizlik ve politik bir kontrol yöntemi olarak kullanılmaktadır.” ayrıca kadın hareketinin nasıl bir küreselleşme karşıtı hareketi oluşturması gerektiği üzerinde duruyor.

Şadi idem, yazısında “küresel karşıtı / alternatif küreselleşme hareketinin” devletli damarının çıkmazlarına vurgu yapıyor ve ekliyor: “Devlet ile kapitalizm arasındaki ilişki birini diğerinin içinde eritilerek ya da birbirlerine indirgenecek kadar sığ ve basit değildir. Bu ilişki toplumsal-politik kurumsal ilişkilerin en karmaşık yumağını oluşturur. Bu yüzden kanımca sermayenin ve devletin küreselleştiği günümüzde bu ilişki üzerine düşünmek ve bu ilişkiyi sorgulamak küresel karşıtı hareketin önünde duran en önemli ve zorlu görevlerden birini oluşturur.”

⁴ John Berger, “Neredeyiz?”, *Le Monde Diplomatique Türkiye*, 15 Mart-15 Nisan 2003, s. 21-23

Osman Elbek, yazısında “iktidarı, devleti ve yerleşik demokrasi anlayışlarını sorguluyor. “Bir yanda, yüzlerce ulus-devleti, milyonlarca ulus/ulusötesi şirketi ve milyarlarca tahakküm yapılanmasıyla kapitalizm;” karşı “...Chiapas dağlarında yaşayan asi bir komutan sözcülüğünde, kimi zaman Seattle’da, kimi zaman Cenova’da ve çoğu zaman da gündelik hayatın içerisinde ‘düzen’e isyan eden milyonlarca barbar gerilla...”nın yanında saf tutuyor. Ve ekliyor: “Küresel dünyada, küresel eşitlik-özgürlük ve adalet için, sadece ‘emek’in sömürülmemesi değil, hayatın ve aşkların sömürülmemesi için, kapitalizm karşıtı herkesle, ‘insan’ olarak ‘iktidar’a, ‘devlet’e, ‘otorite’ye, ‘sermaye’ye, ‘tahakküm’e HAYIR! “Tasmasız ve zincirsiz bir gelecek yine de imkansız değildir”.

Sezgin Ata, “Tarihin seyri boyunca ortaya çıkan bütün halk hareketlerinde bizler her zaman çatallaşan yollarla karşı karşıya kaldık. Tarih zorbanın olduğu kadar radikaller olarak bizim de varolanı kavrayabilme gücümüzle ve seçimlerimizle şekillendi. Küresel kapitalizmin yıkıcılığı kadar iletişim olanaklarının ve toplumlar arası etkileşimin de olağanüstü derecede arttığı bir çağda bu daha da büyük olan bir sorumluluktur.” Diyor ve günümüzdeki küreselleşme karşıtı hareketi yakın tarihimizdeki toplumsal mücadele hareketlerinin dinamikleriyle olan ilişkisini kavramaya çalışıyor. Bu çalışmanın ikinci bölümünü bir sonraki sayıda sizlerle paylaşacağız.

Peter Zeger makalesinde, “Politik ekolojinin karanlık yüzü”nü ve bu düşüncelerin öncüllerini ele alıyor. Bilindiği gibi, “Ekoloji hareketi hem ilerici hem de gerici düşünceler için son yıllarda bir savaş alanı haline gelmiştir. Ekoloji hareketi içerisinde, gerçekten ilerici ve insancıl olandan, tümünden insan sevmez ve hatta eko-faşist olan çeşitli düşüncelerle karşılaşılır.”

Her zaman olduğu gibi bu sayıda da bir şiirimiz var: Mezar Çiçeği. Değerli şair Sadun Ertaş’ın şiiri kendisi anlatacaktır.

Bu sayımıza Baki Murat Tok arkadaşımız karikatürleriyle Avustralya'dan destek verdi. "Benim ürünlerim gülmece sanatında kara mizah 'ya da politik karikatür' olarak tanımlanan sözsüz karikatürlerdir" diyen Murat ilk profesyonel çizgilerini 1970 yılında Girgır'a göndermiş. O günden bugüne çizmeyi sürdüren Murat'ın yapıtları Türkiye ve Avustralya'daki birçok dergide yayınlandı. İnsanın kendisiyle ve insanın doğayla yaşadığı çelişkileri ve trajik komikleri çizmeyi seven Murat'ın yapıtları uluslararası dahil birçok yarışma sergilerinde yer aldı. Ayrıca iki kişisel sergisiyle şu an yaşadığı ülke olan Avustralya'da Türkiye'li göçmenlerin nitelikli rengi ve sesi oldu.

Sadun Ertaş ve Baki Murat Tok’a sonsuz teşekkürler... Dergimiz sizlerin emeğiyle daha bir anlam kazandı...

ŞADİ İDEM 19.10.2003